Број 264 У Новом Саду у петак 4. (17.) децембра 1909. Година XLIV.

»Застава« излази сваки дан два пута, а недељом и понедељником једаред.

Цена је за Угарску кад се јутарњи и вечерњи лист заједно шаљу на један месец 2 кр. 70 пот. за четврт године 8 круна. Кад се јутарњи и вечерњи лист засебно шаље: месечно 3 кр. 26 п. за четврт године 9 кр. 75 пот. — За Аустрију и све остале земље на четврт године 10 круна.

Народним бројевима од петка цена је: за пола године 2 круне, на целу годину 4 кр. за остранске земље годишње 6 круна 50 пот.

Поједини вечерњи бројеви стају 10 потура.

Телефон бр. 131.

ЗАСТАВА

ЛИСТ СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ

(Вечерњи лист.)

ИЗДАЊЕ „РАДА“ ДЕОНИЧАРСКОГ ДРУШТВА У РУМИ.

За огласе плаћа се по 12 пот. сваке врсте оваких ситних слова.

Уредништво »Заставе« је у кући г. Ј. Т. Чавића. Адмииистрација »Заставе« налази се у кући где је Милетићева штампарија у главној ул. бр. 20

Дописи шаљу се уредништву а претплата и огласи администрацији »Заставе«.

Рукописе не враћамо

Поједини вечерњи бројеви стају 10 потура.

Чек-конто 12008.

Скорашња будућност.

Не идемо на сусрет лепим данима. До сад нас је раздирала народносна борба. И она нас раздире и даље. Није дошло до споразума, до измире, до мира. А колико је та борба штетна, то смо већ видели.

Та се борба пооштрила још и тиме, што је државно-правна борба постала много оштрија но до сад. Тиче се: у каквом односају да буде Угарска према Аустрији, Хрватска и Славонија према Угарској? А ван тога су били незадовољни Чеси, Пољаци и други. Хтели су да и њихова краљевства добију већу самосталност у монархији.

Од анексије Босне и Херцеговине наступио је у том погледу читав лом. Настало је питање: Ко ће њоме да завлада? Ко ће од ње да има највише користи? А то би хтела и Аустрија и Угарска и Хрватска и Славонија.

Ван тога је морало доћи у државно-правном погледу до јачег трења, чим је у склоп монархије ушло толико земље и народа, колико има у Босни и Херцеговини. И зато видимо на државно-правном пољу спремање за нов рат. За државно-правни рат.

Лако је замислити, да ће ова борба одузети огромну снагу од другог посла. Нарочито од економског напретка. А ту смо баш најслабији.

У целој тој борби неће бити никоме лако. Али нама Србима као да спремају најцрњи колач. Нас Србе као да хоће са планом и рачуном да изврну економској пропасти. Хоће да нам затворе врата сваком економском напретку. На коју се год страну макнемо, да себи помогнемо, налазимо пред собом затворена врата. А на тим вратима пише: Забрањено! То је велика издаја!

Познато нам је, шта је било у Загребу при велико издајничкој парници. Наша привредна удружења, наш земљорадничке задруге проглашене су као велико издајничке. Спремају време, кад ће нам у сваком таквом послу подметати ногу.

А у Босни и Херцеговини се тек спрема привредни рад. А већ су нашли неке бедне сведоке и неке бедне кривотворене документе, који доказују, да је Србија давала новаца на стварање таквих задруга у Босни и Херцеговини. И то у великоиздајничкој намери. И сад нека отпочну наша браћа Срби у Босни и Херцеговини да се привредно унапређују. Нека почну стварати економска удружења. Одмах ће им и власти и противници њихови довикнути: Није вама стало до привредног напретка. Није то вама циљ. Него ви то чините на миг из Србије. Она вам је дала чак и новаца за то. То је велика издаја! Дакле, кад пођемо за лебом, и онда ће нам викати: Велика издаја!

Па шта се може постићи с тим? Никакво добро. Неко је сасвим мудро рекао: Само сит народ може да буде добар држављанин. Гладан народ није био срећан ни по себе, ни по околину, ни по државу. А сад је код нас дошло већ дотле, да на силу хоће да граде гладан народ. А кад народ хоће да се брани од тога, онда му вичу: Велики издајничe! Па зар то није радити наопако?! И зар може бити чега грђег од оваквог непаметног посла.

Но ми се тешимо, да све оно што је неприродно не може дуго трајати. А победити и остати не може баш никако. Ми стојимо очи у очи и опет са привременом бедом. Издржали смо и друге, издржимо и ту. Нисмо још за опело. Али прикупимо се за отпор. Бринимо се колико год можемо сваки посепце, а и у заједници око економског унапређења. Не смемо дозволити да нас потисну на том пољу. А временом ће све доћи и мора доћи на своје место. То је закон природе.

Нови Сад, 4. децембра

Политичка криза у Угарској. Данас ће краљ примити у аудијенцију Владислава Лукача и грофа Куен-Хедерварија. Они су позвани краљу не преко садање угарске владе него непосредно од дворске канцеларије. Политички кругови после тога сматрају, да је пад садање Векерлове владе свршена ствар. Бечки листови пишу већ о новој влади и новим изборима за угарски сабор.

„Нова Слободна Преса“ пише, како је дана њи дан одлучан по угарску кризу. Може бити, да ће данас или Хедервари, или Лукач оставити краљевски двор с овлаштењем, да образује нову угарску владу. До тога је дошло, што је Векерлова влада у последње време водила сасвим пасивну политику и вршила само најпотребније управне послове. Тек у последњем тренутку се решила, да поднесе сабору предлог о идемнитету. Против тог предлога ће у сабору да поведу опструкцију и држава ће доћи у ванзаконити положај, у екс-лекс. Државна благајна ће тада плаћати само камате на државне дугове и плату чиновницима, а сва друга плаћања ће обуставити. Обуставиће и плаћање приноса на заједничке трошкове и монархија ће бити осуђена на гладовање. Да би се то избегло, круна се одлучила, да се послужи другим људма. Одбијање индемнитета изазваће потребу распуштања сабора и краљ хоће да има уз себе људе, који ће према-потписати краљев отпис о распуштању сабора, па сабор и распустити.

Тако „Н. Сл. Преса“ тумачи ову последњу одлуку краљеву. Ко ће пак доћи на владу, да ли Лукач или Хедервари — о томе се мисли овако: Лукач би се примио само уставног решења кризе. Он би се упустио у преговоре са странкама, нарочито са независњачком странком. Ти преговори тешко да ће успети, јер независњачка странка не одустаје од свога програма, од захтева самосталне угарске банке и опћег изборног права, а у Бечу неће ни да чују за самосталну банку. И тако ће образовање владе бити поверено по свој прилици Куен-Хедерварију. Та ће влада бити ванпарламентарна. Одмах би распустила сабор: најпотребније — по монархију — послове би спровела путем наредбе и онда би спровела нове изборе. Нови сабор би био стављен већ пред „свршен чин“. Тек тада би се почело радити на решењу кризе.

Овако се данас мисли, а у ускоро ће се видети, како ће бити.

ПОДЛИСТАК.

СЛЕПАЦ.

— Где смо?

— На улици.

— Причај ми што о улици.

На меком седишту у колицима за туриње, на летњој жези дрхћући се повукао један блед младић. Жилаве и коштуњаве руке му се одмарале у крилу. Својим мутним и тамним очима је бленуо у свога васпитача, који је поред њега ишао.

— Ви би сте, господине грофе, желели да вам кажем што о улици? Добро. Улица има два дела: једном страном иду обични пешаци; а другом пак лете ватрени коњи са колима. О чему желите да вам говорим?

— О пешацима.

— Јутро је. Златно сунце се подигло изнад палата...

— Ала бих волео то видети. Златно, какво је то?

Васпитач звзвони у џепу златницима, онда пак да један златник младићу.

— Овако.

— Ала је то сунце онда гадно. Настави, молим те.

— Улица постаје жива. И последњи ноћни тумаралo се већ одбатргао у свој стан, да се испава од мамурлука. Ситним корацима се журе на рад шваље. Кип коп

— Ала бих их волео видети.

— Па још грлити, љубити и волети.

— Волети? Шта је то?

— Љубав је сунце срца.

— Да ли је и то златно? Хладно и округло? Бојим се од ње, не треба ми љубав.

Слепац је далеко од себе бацио златник, који се звечећи котрљао по асфалту.

— Радници са жуљајивим рукама иду на посао, да крвавим знојем зараде свој свакидашњи хлеб.

— Крвавим знојем, кажеш? Па и ја се знојим.

— Господин гроф заслужи, што поједе.

— А знојиш ли се и ти?

— И ја.

— Али само лети, је ли?

— И зими, у топлој соби, поред огњишта.

— И радници?

— Од њих многи нема топла огњишта, па ипак је обливен крвавим знојем, јер ради. Око њега је мраз и снег, страховито звижди северни ветар, све се мрзне, а само се он зноји.

— И онда, кад је код куће? Је ли и он се поред огњишта зноји?

— Не, код куће зебе. Нема чиме да загреје огњиште.

— Сиромах радник, како га жалим! Потражи тај златник и подај га њему, да купи дрва.

— Купиће за њега ракије.

— Да ли то даје топлоте?

— Топлоте, а доцније доноси смрт.

— Смрт, шта је то?

— Вечити сан. Душа одлети са земље горе на небо, где је пуно лепоте, где нема туге, нема бриге, где око само веселе ствари гледа, онде је све бело, а мрак је прогоњен у пакао.

— Да ли онде и слеп види?

— Да.

— Ох, дај ми ракије, много, волео бих умрети...

— После дугог дана спусти се црни мрак. Весели се, ко је будан. Раскалашне девојке и весели младићи пијанче, улица постане гласна од смеја, љубавне изјаве дају крила поветарцу, слатке тајне чине тајанственом појавиу ноћи. Заклињања се оре, којима се чар губи са чкиљењем звезда. Лопови се довлаче под плаштом ноћи, харају како частите тако и ћифте. Тако је лепа ноћ!

— А ја онда спавам. Тпои ме шаљеш

Парница

хрватско српске коалиције против др. Фридјунга

Јуче је преслушаван као сведок професор и посланик Масарик. Био је у Београду у два маха, бринуо се о „Словенском Југу“, говорио је са министрима и политичарима и познаје све прилике.

Много су га испитивали о бомбама, о којима је Милан Прибићевић казао, да су биле у „Словенском Југу“, а др Будисављевић забележио тај исказ, који су му после одузели у Земуну и о коме је исказу било речи у загребачкој парници због велике издаје.

Поротник Конради питао је о томе Масарика и овај му је одговорио ово: Не устручавам се казати оно што знам Ако су те бомбе заиста тамо биле, онда су однесене у Црну Гору или Маћедонију. Поротник Конради: То је мени доста. (Из онога: ако су тамо биле. онда су однесене у Црну Гору, узео је Конради као да је Масарик признао оно, што он жели.

Председник је на сваки начин гледао да докаже Масарику, да њему, Масарику, у Београду нису казали истиву И питао га је, зар ви мислите да би вама, као аустроугарском поданику признали о тајним клубувима и заверама против Аустроугарске На тај начин покушао је председник да умали важност Масариковог исказа. „Зар ви мислите да би вама министар казао и смео да каже државне тајне, кад је везан заклетвом?“ питао је председник Масарика.

Масарик је врло оштро критиковао оне документе и казао је на крају: са великом вероватношћу може се рећи, да су то лажни документи. Једном је рекао: Баш када би ти документи били и прави, не може се доказати, да су тужитељи добили новаца, јер се нигде не износе потврде. Председник у свакој такој прилици довикује сведоку: Ви држите одбранбени говор

Било је речи и о томе, откуда Масарик зна да је Црна Гора проказала Аустроугарској онај револуционарни статут „Словенског Југа“. Масарик је одговорио, да је чуо то од више њих, али је дао реч да неће казати њихова имена. Једнога само спомиње, а то је Ђорђе Настић. Фридјунг замера што Масарик верује човеку као што је Ђорђе Настић Масарик одговара, да нема узрока да сумња јер су му то казале и друге личности, а то је било штампано и у „Винер Алгемајне Цајтунгу“, а то је Еренталов лист. Држи ван сваке сумње, да је кнез Никола издао онај статут Аустрији.

Супилов заступник позива се на сведоке,, који ће доказати, да је сведок Клумецки криво сведочио. Хоће да докаже, да није истина оно, што је Клумецки говорио, да није био претплатник „Новог Листа“. Хоће да докаже, да је Клумецки денунцирао „Давида, бившег далматинског намесника, управо денунцирао је његову жену, која је Српкиња, да је имала тајних веза издајничких веза са кнезом Николом.

Суд ће још решити, хоће ли се ти сведоци преслушати.

* * *

Хрватска и српска омладина у Загребу, која припада коалицији, демонстрирала је у корист његову и послала му је изјаву поверења.

Нови Сад, 4. децембра.

Опструкција у аустријском сабору. Саборница аустријска пружа врло занимљиву слику. Она је скоро посве празна, на министарским фотељама нема такођер никога Сасвим у дну дворане стоји говорник, око њега два три пријатеља му, а пред њим неколико стенографа, који равнодушно чачкају нокте јер говорник говори чешки, а то не улази у записник. Говорник је младочешки аграријевац, по имену Котларц, снажан млад човек Узео је на себе да говори пуних дванајест сати Глас му је снажан, кад и кад узима гутљај теја или кафе. Док је саборница празна, дотле се у споредним одајама живо ради и оружа за ноћ. Странке, које би да изгласају државне потребе, изабрале су одбор, који ће да рукује и наручито увек имати пред очима, да сваког часа узму сабор у руке. Немачке су странке закључиле, да трећина њихових чланова мора бити увек у саборској згради. Први део мора остати у саборској згради до једног сата ноћу, други од 1 сата ноћу до 9 сати у јутру, а трећи од 9 сахати у јутру до 5 сати после подне и тада иде опет из почетка. О тале странке, које су такођер против опструкције, имају увек у размацима по половину својих чланова да држе у саборској згради. Према томе у свако доба морају у сабору бити 25 Немаца, 48 хришћанских социјалиста, 43 социјал демократа, 34 Пољака 8 Талијана 2 буковинских Русина и неколико дивљака (ван странака). Дакле у купно их мора увек бити 154 посланика. Тај је број довољан да сабор може доносити правоваљане закључке и да осигура већину против словенске уније. Свака странка има своје надзорнике и хајкаче, који са неумитном строгошћу морају пазити да сваки посланик тачно врши своју дужност. И председништво саборско се поделило. Под председник Погацник има да председава до ½ 7 у вече, од ½ до ½ 11 сахати ноћу подпредседник Свиртнија, од ½ 11 до ½ 2 Старцински, од ½ 2 до ½ 6 Пернерсторфер, од ½ 6 до ½ 10 Штајнвендер од ½ 10 пре до ½ 2 после подне опет Погачник. Али уједно има да замени и ког од другова, ако би се овом што десило, да не може председавати. Министри се такођер подали да један увек буде у саборској згради, исто тако на страже су подељени и чиновници, стенографи па и саборске слуге. Опструкцију праву воде чешки аграријевци, чешки радикали и група Странскога. Од њих је увек 37 људи на окупу. Опструкцију помажу Младочеси и Шустерчићева група Словенски сељачки посланици изјавили су, како су навикли на слами да спавају, те ће потпуно удобно умети да провађају ноћи на саборским фотељама и столицама. Младочеси су своје поделили по старешинству, старији дању су на стражи, а млађи ноћу. Од стражара и страже врло се мало њих баве у саборници, већином проводе време у клубским собама и ресторацијама. Котларж је говорио до ¾2 чешки, а за тим словеначки и немачки. Говорио је пуних 12 и по сати. У ¾3 говори др. Холи.

Док се ово у саборници догађа, дотле се пред саборницом збивају демонстрације и унутра чују узвици радника: Доле са аграријевцима, доле са Бинертом. Полиција има пуне руке посла.

Холи говори о свом прешном предлогу до 7 сати ујутру Сабор тада гласа и одбацује прешност тог предлога и одмах се прелази на расправу другог прешног предлога. У 2 сата после подне говори Лиси, а говориће најмање 5 сати Број посланика, који би да сабор изгласа државне потребе и даље да ради, износи по некојим вестима 357, дакле, више од две трећине посланика. Ови се надају, да ће опструкцију скратити, но ова се опет нада да ће победити. Социјалисте се спремају на велике уличне демонстрације. Једно одељење саборске зграде претворено је у кафану, друго у ресторацију, и посланици се ту највише задржавају. Расправа у сабору тече доста једноставно, чује се само говорник, но кад и кад долази до оштрих погрда и увреда.

По себи се разуме да овакове прилике не могу дуго трајати, и да се, данас а сутра, мора престати са опструкцијом, или сабор распустити Ово друго узима се као сигурно.

Политички преглед.

Мајор Митровић о „завери“ у Црној Гори Мајор Митровић, кога је такође преки суд осудио на смрт због колашинске тобожње завере против кнеза Николе, као што смо у своје време јавили, успео је, да преко Пећи побегне у Солун. О догађају у Колашину изјавио је новинарима: О каквој завери није било ни речи, а још мање о атентату против кнеза Николе. Велики грех оних, што су били осуђени на смрт, једино је у томе, што су били слободоумњаци и зато уживали љубав црногорског народа. Стога се хтела апсолутистичка владавина да по сваку цену ослободи ових слободоумних родољуба Радило се само о томе, у ком облику и на који начин да се они уклоне, а да се они униште, то је било већ раније закључено. — Тада је измишљена гатка о завери против кнеза Николе. Ниска гатка, која је имала да послужи само за излику дворске камариле, да би могла просто уклонити људе, који су племенитија мишљења од ње. Поручник Гиновић хтео је само да протестује против тешких неправичности владиних. Некоји његови другови изразили су такође своје незадовољство И зато су их окривили за увреду величанства; измислили су против њих познату гатку и иза затворених врата их осудили и погубили! Ја сам раније био сазнао, да се министар-председник Томановић спрема против нас и да је кнезу Николи предао црну листу, на којој је било забележено 50 људи. Међу онима, који су били означени као непријатељи владалачког дома, био сам и ја. Чекало се само на згоду и када се десио случај са Гиновићем, случај је употребила дворска камариле, да изврши наравно политичко убиство под заштитом суда. Извршене смртне казне у Колашину неће остати без политичких последица. Кнез је учинио велику погрешку, што није помиловао оне невине људе, осуђене на смрт. Иза тих жртава остали су родитељи, синови, браћа и жене, који ће се осветити. Црна Гора и сестра јој Србија у тешкој су жалости Незадовољство против кнежевске породице шири се у читавој земљи и Црна Брда биће ускоро поприште крваве борбе.

Превага енглеског утецаја над немачким у Малој Азији. Политички кругови у Цариграду још једнако расправљају о огромној победи турске владе у прошлој седници турског сабора у питању енглеског паробродског друштва Линч у Месопотамији. Такозвана опозиција у парламенту надухала је ово питање, расправљало се само о њему у две пуне седнице, а кад је дошло до гласања, било је против владиног предлога у том питању само 8 а за владу 168 посланика. Овакав исход само је још јаче утврдио положај Хилми-пашине владе и младотурске странке. Иначе је опште мишљење да је ово питање било борба између енглеског и немачког утеца у Малој Азији и Месопоталији и

спавати, заповедиш ми да сањам. Богме, ти си врло рђав човек!

— Али, грофе!

— Рђав си, нећу више да спавам. Хоћу да живим

— Па мало пре сте смрт желели.

— Ноћу бих волео живети, а дању бити мртав.

Слуга је и даље гурао колица, а слепац је ућутао, као да је заспао. Умукне и жагор улице, тишина је.

Стигну у варошку шумицу.

Бледе, увене усне слепчеве се мрдну. Сања.

— Зима је... дајте ми ракије, нека ми се зноји чело... Бојим се... Нека чудовишта ми се приближују... На мене ће се срушити, све ће ме покрити... Јао, долази златножут... Сахраниће ме... Не треба ми твој пољубац, ти гола вештицо, иси сањеш ми њиме крв...

Немој ме убити твојом гадном руком, Удавићеш ме њоме... Сада ће цео свет бити црвен... Ова крв је моја крв... Умрећу. Помоћ!

— Грофе!

— Помоћ!

— Пробудите се. Та само сте сањали.

— Не, нисам сањао. Видео сам. Нећу више да видим, боље нека останем слеп, бојим се од светлости. Лаку ноћ.

Колица се кренула натраг у грофов дворац преко улица, које су кипеле и зујале. Али несрећник то није чуо, мирно је спавао без снова.

Превео **Љутица.**

да је у тој борби енглески утицај победио, иако је немачка цариградска дипломација све чинила да то не буде.

Банкански савез Банкански савез је најнов је политичко дело. Како најновије вести јављају: У њега улази Србија с Црном Гором и Бугарска, а као што најновије вести гласе, добило је и турско посланство упуте за преговоре о ступању у савез. Савез има бити војни и економски, а трајао би до 1815. године Министарски савет у Београду решио је, да начелно прихваћа савез и утаначиће све за њега Министар спољних послова Миловановић путује у вези са савезом у Петроград камо долази и бугарски краљ, који ће при повратку, да посети опет Београд као гост српског краља

Вести из места и са стране.

Позив на претплату. 1. децембра отварамо нову месечну претплату на „Заставу“. Цена је на месец дана 2 круне 70 потура. Уједно учтиво умољавамо наше поштоване претплатнике, којима крајем новембра истиче претплата, да изволе исту за времена, за месец децембар обновити како не би у шиљању листа до прекидања дошло.

Ваздушни брод заједничке војске.

Из Беча јављају, да је прекјуче ваздушни брод Парсевалове врсте предан заједничкој војсци Две недеље дана су чињени покушаји у ваздуху тим бродом, па га је најзад одбор примио. Услов је примања био, да ваздушни брод достигне висину у ваздуху од хиљаду метара. Но брод је достигао висину од хиљаду и сто педесет метара услед чега се ваљаност његова доказала. Монархија је наручила још два велика ваздушна брода, који се сад у бечким творницама журно граде. Стварање ваздушне силе однеће много милиона, а то зато, да се не заостаје за осталим државама, чије ваздушне силе су већ далеко одмакле.

Изјава заступника Загорца.

Заступник поп Загорац, на кога се позвао адвокат дра Фридјунга, као да је дао неке изјаве о свом састанку са Спалајковићем, које терете коалиционе посланике; послао је изјаву бечким и пештанским новинарима, да он не долази у Беч за сведока, јер није истина, да је икад био у Београду и штогод говорио о томе. Није истина, да је тражио аудијенцију код краља нити код престолонаследника.

Умировљена учитељица.

Јављају нам из Српског Св Петра, да је са 1. јануаром 1910. године умировљена тамо многогодишња и вредна учитељица госпођа Милица Стојшић, рођ. Деметровић. — Госпођа Милица Стојшић по смрти свога мужа бившег великог бележника сомборског још 1883. године је учитељичко звање заузела, оставши удова са два сина, које је она са њезином малом платом једног за адвоката, а другог за бележника ишколовала. У звању свом за пуних 26 година и то све у Сент Петру, била је увек ревносна, те је по умировљењу њезином тамошњи месни школски одбор у знак признања изјавио захвалности и решио, да се преко сл епархијског школског одбора у Темишвару умоли високославни Школски Савет, да јој на дуготрајном и ревносном раду почасну диплому подарити благоизволи.

Смрзнути лађари

Из Њујорка јављају, да су нашли у језеру Ири једну дерегљу. У дерегљи је било девет смрзнутих лађара, који су седели. На брадама смрзнутих лађара висиле су ледене клице. На оделу се пак ухватила ледена кора Кад су ту дерегљу одвукли у пристаниште и прегледали, утврдило се, да је још један човек на истој лађи био. Јер нашло се у дерегљи одело. Држи се, да је то корманошево одело, који је не. добивши никаква одговора од својих другова, полудио, скинуо се и скочио у ледене вале Тих 9 несретних жртава су лађари са једног пароброда, који је често пловио и путнике превозио на језеру Ири. П следњих дани беснела је бура на том језеру. Том приликом је нестало и тог пароброда са 30 лађара и повећим бројем путника.

Разговор са Едисоном.

На питање неког америчког новинара, како ће изгледати живот у будућности, Едисон се врло интересантно изјаснио. Он вели, да је човечанство за последних 100 година већи напредак учинило но за све време од како историја постоји. Овај је прошли век био век проналаска, и ти проналасци, који су до сада само обогатили људство, у будуће ће га и сретним учинити За сто година ће сваки посао машина вршити. Биће таквих машина у које ће се само н. пр. убацити пресна кожа неучињена, а већ готове ципеле ће из њих излазити. И док је до сада било потребно 30 људи око каквог посла то ће моћи исти посао обављати само њих двојица.

Ту га онда новинар упита, а да шта ће бити са осталим радницима? Остали 28 радника — одговори Едисон — наћи ће већ себи посла око других занимања, јер да за сто година нико више неће радити од 4—5 сати дневно. Посао пак, који ће се по фабрикама свршавати, неће га у опште требати ни учити, осим по машинским фабрикама, где ће се само поједини саставни машински делови правити, тако, да ће терети, које живот буде на људе товарио, сваким даном мањи и мањи бивати.

Тако н. пр. Едисон спомиње неку фабрику „игала“, коју је недавно разгледао У фабрици је читава гомила машина радила. Међу њима је седео на столици један радник и читао новине, један шегрт је мењао пресну материју у машину. Ова два човека су била цело фабричко особље. Осим тога ће веома олакшати животне услове сиромашнијег народа нов Едисонов изум „ливене“ куће на чему већ од неколико година ради Проблем свој је сада сасвим и потпуно решио а већ сад у јануару ће бити готова прва такова ливена кућа од цемента (каје), која ће по његовом признању бити један од најзнаменитијих његових проналазака, јер ће једним ударцем решити питање о становима.

Многе пробитачности ће свет од таквих кућа видети, јер ће бити сигурни од ватре, моћиће се лако у чистоти држати, а трошкови око подизања истих су незнатни. Радник, који у Америци од прилике недељно 9 долара заслужи, четврти део своје зараде мора да даде за квартир и то за један жалостан, прљав стан, боље рећи за једну рупетину Подизање једне такове куће од каје стала би 1200 долара, од којих би неких 10% само био чист добит подузетников. Едисон хоће да оснује једно акционо друштво, које би подизало те куће, јер ће тако још знатно јефтиниј наћи такове куће од цемента подићи.

Телефон са гледањем.

На пољу технике сваким даном видимо нове успехе. Пре неколико месеци бележили смо и ми, да су двојица Данаца, браћа Андерсен, изумели телефон, који уз говор омогућава и гледање у даљину. Међу стручњацима прва вест о томе изазвала је сумњу Сад је више научењака проучило проналазак браће Андерсена и утврдили су, да је изум изврстан и лако се даје остварити. Од то доба је проналазачима долазило више трговачких понуда из разних држава, но они оскуђевајући у средствима не могоше свој изум остварити. Сад јављају из Копенхагена, да су сиромашни проналазачи склопили уговор са париским мерником и заступником једне велике фирме, Пјером Ричмондом Фабрика, која располаже основним капиталом од четири милиона франака, обвезала се, да ће прве телефоне са гледањем система браће Андерсена пустити у редован промет, односно чега је већ добила патент у дванаест држава Проналазачи добише за патент 80 хиљада франака, осим тога вечито добијају осам од сто од годишњег прихода. Браћа Андерсен су по занимању сарачи и родили се, баш као и чувени приповедач Андерсен, на фиенском острву

Кнез и вратар.

Пре две године дође неки руски кнез у један хотел у Дрезди. Ту му вратар даде један број „Simplisissimus“ а (шаљиви лист) У томе су броју били исмевани руски кнезови. Тај руски кнез се ражљути и прилично изгрува тога вратара Вратар тужи кнеза. Суд осуди тога руског кнеза на 1000 марака новчане глобе и да вратару има платити 50 хиљада ради претрпљена бола. За време трајања тог процеса тај вратар пијуцкајући у једној гостионици причао је пријатељима, како је лако дошао до 50 хиљада марака и да је само зато и дао томе кнезу руском тај број, да га овај избије. И како се после претварао, само да би му суд што већу отштету досудио. У исто време седело је неколико Руса за другим столом и чули су тај пријатељски разговор. Одмах то јаве дрезданском руском конзулу, а овај пак туженоме руском кнезу. Кнез обнови парницу и пошто се доказало, да је вратар само с тога дао тај број да изазове кнеза, да би дошао на тај лак начин до новаца — суд је потпуно ослободио оптуженог руског кнеза, а вратар је своје брбљање скупо платио и изгубио досуђених му 50 хиљада марака.

Срећна државица.

Немачка државица Рајс, старије лозе, може се назвати најсрећнијом државом. По рачуну земаљске благајне те државе види се, да нема ни потуре дуга. А која се држава још може тиме похвалити! Држава Рајс има шта више готовине 3 милиона 486 хиљаде марака.

Жена мерник.

Нека Ана Хајнрихсдорф, родом из Москве, положила је на берлинском свеучилишту све строге испите из мерничке струке и добила је ових дана потпуно оспособлење за мерника. Она је прва жена мерник у Немачкој.

Одговорни уредник: Константин Брадваровић

Трговина.

Нови Сад, 4. децембра 1909. године

Пшеница прве каквоће стара 27 к 60 до — к — п
Пшеница нова 25 к 20 п до — к — п.
Пшеница средња 26 к — п до — к — п
Пшеница лакша — к — п до — к — п.
Наполица нова — к — п до — к. — п.
Јечам нови 13 к — п до 13 к 60 п.
Зоб нова 14 к — п до 14 к 80 п.
Кукуруз у зрну нов 11 к 40 п до 11 к 60 п.
Кукуруз у клипу нов 8 к — п до 8 к 60 п.
Маст 176 к — п до 180 к — п.
Сланина 160 к — п до 164 к. — п
Сланина пушена 174 к — п до 170 к п.
Пасуљ 20 к — п до 24 к — п

(све од 100 кила)

Свињи угојени тешки 108 до 116 п.
Свињи средњи . . 106 до 110 п.
Свињи лаки . 102 до 106 п.
(кила)

Теоци 86 90 по кили.
Овци пар 30—36 — кр. пар.
Јагњци — — по пару.

*

Стање воде под Новим Садом.

3. децембра било је . . .	2·89
4. децембра било је . . .	2 94

Српско народно позориште.

(Ред позоришних представа.)

У петак, 4. (17.) децембра, по други пут: **„Чар Валцера“**. Оперета у 3 чина, написали Дерман и Јакобсон превели Р. Д. и М. Д Музика од Оскара Штрауса. Г. Антоније Кшиз и Марија Шилханова, чланови „Хрватског казалишта“ у Осеку као гости (Ван претплате)

У суботу, 5 (18.) децембра први пут: **„Сузе“**. Слика са села у 4 слике, написао Петар Петровић. 1. слика: „Маја“ — 2. слика: „Ђако“. — 3. слика: „Сеја“. — 4. слика: „Браца“. (У претплати).

У недељу 6. (19.) децембра: **„Бој на Косову“**. Трагедија у 5 чинова, с певањем, написао др. Јован Суботић. (Дневна представа за народ у 3 сата после подне уз обољене цене).

У недељу 6 (19.) децембра: **„Дивљуша“**. Позоришна игра из народног живота с певањем и играњем у 3 чина, написао С. Геци, за српску позорницу удесио Љ. Грујић музика од Исе Бајића. (Ово је дело наградила мађарска академија у Будимпешти наградом од 2000 круна). (Ван претплате).

ПОТРЕБУЈЕМ једног старијег **гвожђарског** помоћника, са исписаним и читким рукописом, који би се могао употребити и за дописивање Ступање за 14 дана Нужно знање српског, немачког и мађарског језика **Миша Николић** у Инђији.
1758 1—2

Никола Панић
у Вуковару
потребује за своју **шпецерајско-мешовиту и памука трговину** једног старијег и једног млађег
ПОМОЋНИКА.
Ступање одмах или по споразуму Вични памучној струци и немачком и мађарском говору имају првенство.
1738 3—3

Изгубљено.

Пре 8 дана изгубљен је у Новом Саду на улицама или на железничкој станици план за градњу црквено општинске зграде у Кићу. План за незainтересоване нема никакве вредности. Ко нађе или је нашао тај план и донесе га у администрацију овог листа, добиће поштоју **награду.** 1743 2—2

ОТПОЧЕЛА ЈЕ ..

Јефтина продаја

БОЖИЋНЕ СЕЗОНЕ

у највећој трговини

женске и мушке робе

Љубомира Поповића

у НОВОМ САДУ, у Кошутовој улици

1746 1—10

БИРТИЈА

у великој општини на згодном прометном месту са кућом, због смртног случаја

ПРОДАЈЕ СЕ.

У кући има осим тога добра шпецерајска радња, са изврсним прометом Да се преузме треба 10—12.000 круна. Писма: под шифром **„Добар промет“** на администрацију овога листа 1753 1 2

ОБЈАВА.

Поред моје кафане и гостионице назидане су довољне просторије као штале и шупе за такозвани

Велики „Ајнкер“,

те сам слободан овим препоручати се поштованим посетиоцима из околине, да изволе моју гостионицу сбилато посећивати, јер ће код мене наћи сваке угодности и склоништа за своја кола и коње

С поштовањем

Јоца Каначки,

1749 1 6 гостионичар **код „Лава“,**

Нови Сад Темеринска улица бр 28.

БЛЕРИОТОВ

строј за летење

моћи ће се видети у Новом Саду у редутској дворани Гранд Хотел Речеи у петак, суботу и у недељу 17, 18. и 19. децембра 1909. п. р. Улазна цена 1 круна Друштва корпоративно плаћају 40 пот од особе, војници и ђаци плаћају 20 потура. — Предавања и обавештаји од 2 стручна инжинира ујутру до увече 1742 4—6

21357. szám.

Kig. 1909.

Versenytárgyalási hirdetmény.

Ujvidék szab. kir. város tanácsa a közvágóhiddal kapcsolatos városi jéggyárban termelendő műjeget öt évre vállalatba adás utján értékesiteni óhajtván e célból 1909. évi december hó 22-én délelőtt 11 óra kor városház kis tanácstermében

zárt ajánlati versenytárgyalást tart.

A vállalatra vonatkozó részletes szerződési feltételek a város gazdasági ügyosztályában a hivatalos órák alatt tekinthetőke s érdeklődőknek másolatban is kiadatnak.

Felhlvatnak a vállalkozni szándékozók, hogy a városi gazdaság ügyosztálynál átveendő ajánlati minta kitöltésével szerkesztendő, 1 koronás bélyeggel ellátandó pecséttel lezárt és sértetlen boritékban elhelyezett ajánlatokat közvetlenül vagy posta utján 1909. évi december hó 22. napjának délelőtti 11 órájáig Ujvidék szab. kir. város polgármesteréhez nyujtsák be ezen felirással: „N. N. ajánlata Ujvidék szab. kir. város jéggyárálan termelendő műjég átvétele tárgyában“.

Az ajánlathoz 300 (háromszáz) korona bánat pénznek készpénzben vagy óvadékképes értékpapirokban a város pénztáránál történt letételéről szoló nyugta csatolandó.

A beérkezett ajánlatok 1909. évi december hó 22-ém délelőtt 11 órakor fognak a városház kis tanácstermében felbontatni. A felbontásnál ajánlattevők vagy képviselőik jelen lehetnek.

Ajánlattevők ajánlataikkal a végleges döntésig köteldezettségben maradnak.

Elkésetten érkezett, nem szabályszerüen felszerelt továbbá utóajánlatok figyelembe nem vétetnek.

A városi tanács fenntartja magának a jogot, hogy a beérkezett ajánlatok között tekintet nélkül a feljánlott egységárakra szabadon választhasson.

Ujvidék szab. kir. város tanácsának 1909. évi december hó 11-éu tartott üléséből

Dr. Demetrovics Vladimir s. k.

1752 1—2 polgármester.

Погача од зејтина

(ГАЊЕВА)

добива се свака и највећа количина уз најјефтинију цену код

Српског Трговачког Друштва

1695 6—6 **у Руми**

Женска интелигентна

и из добре куће, може ступити одмах за

ДОМАЋИЦУ

код одраслије деце без мајке. Уз повуду послати и фотографију:

Ст. В. Поповићу

начелнику министарства у пензији

1700 3 - 3 **Београд**

Готова је и разашиље се

!ПРОСВЕТА!

КАЛЕНДАР ЗА СРПСКЕ СВЕШТЕНИКЕ, УЧИТЕЉЕ И НАРОД.

Сваки Србин, кога интересује црква и школа, треба да набави овај календар; у њему се садрже уредбе (закони) црквених и школских власти, и дужности свештеника и учитеља. **Цена 60 пот**

Препродавцима дајем највећи рабат

ИЗДАВАЧКА КЊИЖАРНИЦА

МИЛАНА ИВКОВИЋА

1726 6 20 Нови Сад (Ujvidék).

ДУШАН С. МОНАШЕВИЋ

У НОВОМЕ САДУ, Курчинска улица број 23., у сопственој кући преко пута од браће Миросављевића

Трговина мушке и женске моде, мушких и дечјих шешира и цилиндера, галантеријске, кратке и плетене робе НА ВЕЛИКО (en gros) **и НА МАЛО** (en detail)

Част ми је известити своје поштоване муштерије, пријатеље и познанике како из места тако и са стране, да сам услед знатног повећања своје радње као и услед увођења продаје

на велико (за трговце)

куповањем много већих количина робе из првих непосредних извора дошао у тај пријатан положај, да робу много јефтиније набављам те да својим поштованим муштеријама, пријатељима и познаницима омогућим што јефтиније подмиривање њихових потреба С тога сам решио, да од 15. августа о. г. сву у мојој радњи налазећу се робу уз знатно снижене цене продајем и молим, да се о томе свако лично код мене у радњи увери.

Нарочито сбраћам пажњу родитељима наших ђака, да се у току школске године користе том јефтиноћом, те да потребе за своју децу код мене изволе подмирити

Уједно молим Србе трговце из околине, да ме у том савесном подузећу потпомогну.

1065 9 С поштовањем **ДУШАН С МОНАШЕВИЋ.**

Извјештавамо овим П. н. грађанство Новога Сада и околице да смо са 1. децембром о. г.

отворили у Новом Саду подружницу осигуравајуће задруге

„КРОАЦИЈА“ у Загребу

те смо пословницу главног заступства за Бачку и Банат смјестили у Кошута Лајоша улицу број 47. II. кат и пословање повјерили нашем чиновнику г. Светозару Ђукићу

Препоручујући се славном општинству Новога Сада и околице надамо се, да ће свеколико општинство подупријети наш корисни и једини домаћи завод.

1717 3 8

Равнатељство

осигуравајуће задруге „Кроација“ у Загребу.

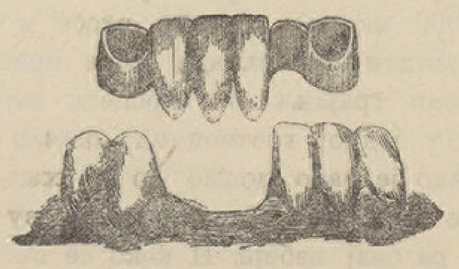

Странцима брза израда. Намештеницима и на отплату.

Др. Лоранд, зубни лечник у Н. Саду.

Специјалиста у изради

златних ћуприја и златних круна

без плоча, на темељу своје науке и искуства стеченог на

берлинској поликлиници.

Ординира од 1. децембра у Вајклеовој кући (пивара) на I. спрату од 8 сати у јутру, па до 5 сати по подне. 15—15

ЕЛЕКТРИЧНО УРЕЂЕЊЕ! 1109

Српска штампарија дра Светозара Милетића у Новом Саду.